

Van huis en haard verdreven!

Derde deel

Het geheel is verzameld, samengesteld en geschreven door Benjamin Jansen.
Geboren (25-7-1920) en opgegroeid in Driel Overbetuwe.

VAN HUIS EN HAARD VERDREVEN

DERDE DEEL.

In het tweede deel van dit boek heeft men kunnen lezen hoe de Engelse parachutisten in Arnhem, vooral in de directe nabijheid van de verkeersbrug aldaar, werden teruggeslagen en deze operatie helaas op een grote mislukking is uitgelopen. Men heeft ook kunnen lezen dat de Britse legers uiteindelijk niet verder konden oprukken dan tot in de naaste omgeving van Arnhem, Nijmegen en de Betuwse dorpen Ochten en Opheusden. Dat de resterende Engelse militairen van de Engelse luchtlandingsdivisie zich uiteindelijk en noodgedwongen genoodzaakt zagen zich tot het reeds bevrijdde gedeelte van de Betuwe, nabij de omgeving van Driel, terug moesten trekken over de rivier de Rijn. Dit geschiedde onder vreselijke-en erbarmelijke omstandigheden in de nachtelijke uren van maandag 25 op dinsdag 26 september. Het waaide en regende de hele nacht en in die situatie probeerde men zoveel mogelijk terugtrekkende parachutisten van het Oosterbeekse front naar het bevrijdde Drielse grondgebied te halen. Daarvoor had men maar heel weinig rubber-en canvas bootjes ter beschikking. Dus moest er ieder ogenblik aan de Oosterbeekse Rijnsoever gewacht worden op een terugkerend bootje. En dat allemaal onder aanhoudend mitrailleur-en granaatvuur. Die overhaalplaats lag ongeveer Tegenover de Vogelenzangsestraat, Halverwege de spoorbrug en het Drielseveer. De hele winter ongeveer bleef de Betuwe frontgebied en hadden er regelmatig geallieerde aanvallen plaats tussen Elst, Haalderen en Bommel, aan de geallieerde zijde en Duitse tegenaanvallen vanuit de omgeving van Huissen. De grote aanvallen op Duits grondgebied werden pas begin februari hervat en ingezet met het grote Voorjaarsoffensief op het Duitse Reichswald, met ongeveer 1500 stuks geschut, terwijl de Russen hernieuwde aanvallen ondernamen in de richting van Berlijn. En dat werd toen de Duitse legers juist fataal en werden daarna op vele plaatsen gedwongen zich terug te trekken. En toen De Duitsers enkele maanden later er in toestemden dat er voedseldroppingen zouden plaatshebben boven enkele plaatsen in het westen van Nederland, begrepen velen dat Duitsland, altijd van mening was Oppermachtig te zijn, zijn macht kwijt was. Dat bleek al betrekkelijk gauw daarna in de begindagen van mei 1945, toen op de 4de mei in Wageningen de wapenstilstand getekend werd. De volgende dag had dat echter ook in Duitsland zelf al plaats en was het eindelijk na vijf jaren weer vrede!!

Dit kwam ik te weten toen ik die zelfde avond met Piet in de bioscoop van Uden zat. Opeens tikte mij een Engelse soldaat, die met enkele kameraden achter mij zaten, op m'n schouder, terwijl een film vertoond werd. Hij zei: "The war is over".

Daar begrepen wij uit dat de oorlog ten einde was, maar dat konden wij niet direct verwerken, want hoe kon dit zo opeens?

Dit bericht ging blijkbaar van momn tot mond, maar van de film die tot het eind afdraaide, werd geen notitie meer genomen.

Met heel veel gepraat en drukte liep de bioscoop leeg toen de film was vertoond. Iedereen was door het grote nieuws opgewonden, er werd gezongen, gefloten en door elkander heen geschreeuwd. was opeens al een drukte van belang. Want men was uitgelaten blij dat die oorlog voorbij was.

Zingende en hossende groepjes jongelui trokken door de hoofdstraat, want de tijd van feestvieren was toen aangebroken, waar men uiteindelijk zo lang op had moeten wachten.

Maar al was het werkelijk een gezellige en een feestelijke avond geworden, tóch was het nog steeds niet volledig tot ons doorgedrongen dat het toen echt vrede was.

Buiten bleef het die avond nog heel lang rumoerig.

De volgende dag was het zaterdag 5 mei 1945.

Deze datum zou de geschiedenis ingaan als de officiële bevrijdingsdag en deze dag werd er door de plaatselijke Feestcommissie besloten om een week feest te vieren en zou die geopend worden met een grootse optocht die gehouden zou worden in de namiddag van komende maandag de zevende mei. Maar deze zaterdag zouden er ook nog op diverse plaatsen in het dorp, luidsprekers opgesteld worden, want er zouden eveneens grammofoonplaten gedraaid worden om de feestvreugde te kunnen bijstaan.

Deze technische werkzaamheden werden opgedragen aan de heer K. Ter Horst, die eigenaar was van een elektriciteit-en sanitairzaak. Mijn broer Piet en zijn collega gerrit Kempkes moesten deze werkzaamheden bewerkstelligen, want zij werkten in die zaak als Elektro-en radiomonteurs.

Zij hadden mij gevraagd of ik hen bij dit karwei wilde assisteren, want bij deze opdracht konden zij nog wel iemand gebruiken en ik had ik stemde daar meteen mee in.

De eerste luidspreker werd aan de zaak van Terhorst opgesteld, de tweede boven de winkel van Prinsen, een loodgietersbedrijf, recht tegenover de Kerkstraat. Rechts op de hoek van het Raadhuisplein, werd op een verande van een woonhuis ook een luidspreker geplaatst en eveneens nog één boven in het grote gebouw aan de Kapelstraat, waarin de Kruisheren gevestigd waren, mocht op de derde verdieping ook een luidspreker worden opgesteld.

Deze laatste was daar geplaatst met het oog op een georganiseerde optocht, die in de namiddag van maandag 7 mei een grote rondgang door Uden zou maken.

En dus hadden de Kruisheren, een benaming in het Katholieke geloof van leden van een ontstane geestelijke Orde, die in die jaren in Uden gehuisvest was, daarvoor de grote cour (plein, open ruimte) aangeboden die achter hun enorme gebouw lag, om de optocht te kunnen opstellen.

Ook mochten wij van hen de luidsprekers en de versterkers in dat gebouw opstellen en wel helemaal bovenin. De Kruisheren hadden daarvoor hun volledige medewerking verleend.

Dus gingen wij die bewuste maandag opnieuw naar dat Kruisherengebouw om er alles in gereedheid te brengen, om grammofoonplaten af te kunnen draaien, wanneer de optocht gereed zou staan om af te marcheren en ook weer bij het binnenkomen.

Dus werden de luidsprekers van boven af op het grote binnenplein gericht en vanaf dát moment wachtten we af tot de stoet zich in beweging zou zetten.

Vooraf hadden we afgesproken met de leider van de optocht, dat hij ons een sein geven zou als men af ging marcheren. Dan zouden wij daarvoor een pittige mars ten gehoren laten brengen.

Geleidelijk liep de grote binnencour achter dat enorme grote Kruisherengebouw vol met mensen die aan de optocht zouden deelnemen en dus werd een begin gemaakt met de opstelling daarvan. Van bovenaf gezien werd de genuanceerde mensenmassa beneden ons, steeds meer en meer op een groot uitgespreid geborduurd kleed in vele tinten, dat als het ware door een zachte wind iets heen en weer bewogen werd.

Het luide geroezemoes van beneden af, werd al groter en groter tijdens de opstelling en wat zagen we een grote verscheidenheid van kleuren, een mooi aanzicht, het geheel deinde zacht heen en weer en opeens hoorden we een soort bevel, een commando.

Toen bewoog er nog maar heel weinig.

We kregen van beneden af een sein van een leidinggevend persoon, die naar ons omhoog keek en zijn arm in de hoogte heen en weer bewoog, als teken dat er afgemarcheerd kon worden.

Daar hadden wij natuurlijk al rekening mee gehouden en een grammofoonplaat met een pittige mars erop hadden we al op de draaitafel liggen. Wij schakelden in en toen werd een mars ten gehore gebracht met flink wat tempo.

Onmiddellijk zette de optocht zich in beweging en netjes achteren naast elkaar marcheerde men op de maat van de muziek de grote poort uit. En nog geen paar minuten daarna was er niemand meer op het ruime binnenplein te zien.

Vanaf dat moment hadden wij voorlopig wel een tijdje rust, want het zou toch zeker wel een uur duren voordat de stoet zou zijn teruggekeerd van zijn tocht door het feestende dorp. En terwijl mijn broer al vast een andere plaat met marsmuziek op de draaitafel ging leggen voor de terugkeer van de feeststoet, kwam een Kruisheer ons ophalen voor een kopje thee, dat we gebruiken konden beneden op een gezellig terrasje, uit de wind en in de zon. Dan konden we daar zolang de terugkeer van de optocht afwachtten. Dat accepteerden wij graag, want het was prachtig weer om buiten te zitten.

We raakten al gauw in een interessant gesprek gewikkeld met enkele andere Kruisheren die zich bij ons voegden.

Even later kwam een Kruisheer uit het gebouw met een theeblad vol kopjes, waarin zich echte Engelse thee bevond, zoals die geestelijke erbij vertelde.

Daarvan hadden zij enige zakjes weten te bemachtigen van de Engelse soldaten.

Bij die thee, die natuurlijk heerlijk van smaak was, we hadden de laatste jaren immers moeten nemen met surrogaatthee, werd ook nog een flinke plak cake geserveerd en die ging er bij ons in als koek. En zoals we daar gezellig met enkele Kruisheren zaten te praten over allerlei bijzondere voorvallen die zich de laatste tijd hadden voorgedaan, was er zo enige tijd verstreken en het deed ons op dat moment voorkomen, alsof we in Uden op vakantie waren, inplaats geëvacueerd!

Nadat we van de smakelijke thee en de lekkere cake genoten hadden, bedankten we de heren van dat gebouw daar hartelijk voor en besloten Piet en ik toch maar weer naar onze post boven in het gebouw, op de derde verdieping, te gaan en moesten drie grote trappen op om daar te komen.

We wilden een mooie instrumentale grammofoonplaat uitzoeken met pittige marsmuziek, om deze af te draaien als de feeststoet door de poort het binnenplein op kwam marcheren.

Maar deze stoet liet toch nog wel even op zich wachten, dat wat ook heel goed te begrijpen was. Want Uden was in die jaren al een flinke grote plaats van naar schatting ongeveer tienduizend inwoners. Zo'n groot dorp was men zo maar niet even door gewandeld met een groot aantal schoolkinderen.

Maar wat gaf dat uiteindelijk ook, we hadden immers tijd genoeg, dus wachtten we de komst maar geduldig af.

Een paar Kruisheren kwamen ons boven even opzoeken, trakteerden op sigaretten, Engelse natuurlijk, want anderen rookten we niet in onze evacuatie-tijd sinds de geallieerde soldaten er waren.

Na enkele ogenblikken hoorden we heel luidruchtig de feeststoet naderbij komen. Piet legde de uitgekozen plaat op de draaitafel en wachtte nog even tot zich de optocht aankondigde bij de poort van de cour. Toen schakelde hij de draaitafel in en klonk er opeens vlotte marsmuziek over het binnenplein toen de optocht het terrein op marcheerde.

Van bovenaf gezien was het een prachtige gewaarwording om al dat gewir-war beneden te kunnen aanschouwen. Vooral die veelvoud van kleuren van de kleding der kinderen, de vlaggen en al het andere dat versierd was, leek wel op een bloemenstalletje op een markt, maar dan natuurlijk wél in het groot!

Toen men weer terug was op de grote binnencour achter het gebouw van de Kruisheren, bleef men nog even de pas op de plaats maken op de maat van de muziek.

Op een gegeven ogenblik hoorde ik weer iets roepen dat een soort commando bleek te wezen, want opeens stopte men met een pas op de plaats en volgde er opnieuw een bevel en daarna was een ieder blijkbaar weer vrij om zich te gaan verplaatsen.

Langzaamaan werd de stoet ontbonden, de deelnemers(sters) gingen weer rustig wandelend huiswaarts.

Dat was op zichzelf weer een prachtig evenement om dit te kunnen aanschouwen. Iedereen droeg oranje en was zo te zien ook in een feeststemming. Hoe kon dat ook anders?? Als men nog onverwacht bevrijd is na een vijandelijke bezetting van bijna vijf jaren, met dwang en onderdrukking!!

De kinderen die aan deze optocht hadden deelgenomen, hadden allemaal een vlaggetje bij zich met rood, wit en blauw en de meesten onder hen droegen ook nog een oranje petje, muts of sjerp. Feestelijker kon het dus ook al niet, daarom kon het alles bij elkaar een geslaagde optocht genoemd worden waar men daarna nog lang op terug kon kijken.

Enkele ogenblikken later was beneden het hele binnenplein verlaten en daardoor hadden wij onze taak er ook opzitten en konden we beginnen met het demonteren van de versterker en de luidsprekers en alle toebehoren die er mee in verband stonden.

Dat alles bij elkaar werd beneden op de bakfiets geladen, maar voordat we naar de zaak van mijn broer terug keerden, gingen we toch nog weer even naar binnen om de Kruisheren hartelijk te bedanken voor de bereidheid en goede zorgen die wij genoten hadden.

Onderweg naar de zaak was het nog één en al bedrijvigheid en feest gedruis in de straten en daardoor moest er veel gelaveerd worden om tussen drukte heen te kunnen komen.

Toch waren we nog mooi op tijd terug op ons evacuatie-adres voor de broodmaaltijd.

Zoals ik hier al reeds eerder schreef, zouden de feestelijkheden een hele week duren, dus tot en met zondag de dertiende mei. En aan het einde van die dag was er dan ook eindelijk om elf uur in de avond, een eind gekomen aan de bevrijdingsfeesten. Men had zich in die week volledig uit kunnen leven in het feestrumoer en dagelijks waren erop verschillende plaatsen in het dorp gelegenheden geweest waar men dansen kon, waar men dan ook ruimschoots gebruik van gemaakt had.

Aan het einde van die week werd echter de feeststemming langzaam aan toch minder. En zoals met andere evenementen het geval was, kwam aan deze feestroes ook weer een eind.

Op maandag 14 mei ging men weer aan en naar het werk en begon het normale leven geleidelijkop gang te komen. Ook bij ons, in de bakkerij van van Mil. Al vroeg in de ochtend hadden we weer brood gebakken en tegen negen uur ongeveer trokken wij er met de broodkar opuit om brood bij de klanten te gaan bezorgen.

Ongeveer halverwege onze route kwamen wij, van Mil en ik, een dorpsgenoot uit Driel tegen. Ik was te weten gekomen dat deze persoon in de evacuatie-commissie bleek te zitten. Dat was een commissie die alles regelde, betreffende de terugkeer van Betuwse evacuee's in de provincie Noord-Brabant naar de Betuwe.

Dat was de heer Beijer, graanhandelaar in Driel. Wij kenden elkaar heel goed. En hij wist ook heel goed dat ik tot aan de evacuatie werkzaam was op de tuinderij van Schrijver in Driel. Daar was hij trouwens ook heel goed bevriend mee en ze woonden beiden in de toenmalige Molenstraat, niet zo ver van elkaar af.

Hij, Beijer wel te verstaan, maakte toch nog even een grappige opmerking, hoewel hij echter wel beter wist. Hij zei :

"Zo, ik wist niet dat jij bakker was?"

Daar gaf ik echter meteen een weerwoord op en zei nuchter :

"En ik ben juist van mening dat je dat heel goed wist, maar in het leven moet men vaak alles aanpakken wat natuurlijk met werken te maken heeft en dat komt zo nu en dan wel eens van pas. Dat zie je nu alweer, als werknemer op een tuindersbedrijf loop ik hier achter een bakkerskar brood te bezorgen en draag daarvoor ook weer een steentje bij aan de bakkerij van van Mil, hier naast mij. Dus kan men zich dan ook nog produktief maken in zo'n situatie als ik nu verkeer!"

"Ja, dat begrijp ik natuurlijk wel, het was ook maar een grapje. Ik weet echter niet wat je van plan bent, nu we eenmaal bevrijd zijn, of je in de komende tijd hier wilt blijven, of bestaat de mogelijkheid dat je over enkele weken weer met Schrijver terug naar Driel wilt gaan. Want die kans bestaat binnen korte tijd, als je daar tenminste iets voor voelt?" Stelde BEIJER voor.

"Vanaf het moment dat ons gezin bij de familie van Mil werd ondergebracht hebben wij het hier in Uden en bij de familie van Mil heel goed naar onze zin gehad.

De ligging was goed, eten en drinken kon niet beter en de omgang met elkaar heeft ook nooit geen strubbelingen gegeven. Dus dat was allemaal prima, daar zijn nooit geen klachten over geweest. Als er van één of ander gebak iets was overgebleven, deelden wij daar altijd in mee, dus wat hadden we nog meer kunnen wensen?

Maar nu we bevrijd zijn is onze situatie anders geworden. Onze evacuatiетijd is maar een noodoplossing geweest in onze levensperiode. Wij woonden, we werkten en we leefden in Driel in de Betuwe en daar horen wij dus uiteindelijk ook thuis.

Dus als zich binnenkort een mogelijkheid voordoet om daarheen terug te kunnen keren, zal ik meteen benutten. Dus zeg ik ja, daar voel ik voor, want een afwezigheid van ruim acht maanden was voor ons een lange periode." Gaf ik ten antwoord.

"Daar ben ik het volledig mee eens maar je moet echter nog wel even geduld hebben, want er moet natuurlijk in de komende dagen het één en ander geregeld worden. Als het zo ver is dat je terug kunt naar de Betuwe krijg je van mij vroeg genoeg bericht. Ik kom namelijk iedere week een keer door Uden heen." Zo liet hij weten en daarom vroeg hij ons adres, dan kon hij even aankomen als het zover was.

Toen nam hij afscheid van ons en fietste verder in de richting van Nijmegen, waar hij over de Waalbrug ging naar Lent, waar in "Huize St.- Jozef" het evacuatie-bureau gevestigd was. Zelf was Beijer met zijn gezin in Someren, zuidelijk van Helmond en Eindhoven geëvacueerd.

Van Mil en ik gingen daarna verder met brood bezorgen en toen we daar van terug keerden vertelden we het goede bericht meteen aan mijn ouders. Dat was voor hen een grote verrassing, wat goed te begrijpen was.

In onze evacuatie hadden wij ons gelukkig goed aan weten te passen, maar vader had in deze moeilijke periode zo nu en dan toch wel eens last gehad van enige neerslachtigheid.

De oorlog duurde ook zo lang en dit was voor vader juist een probleem geweest om het te kunnen accepteren. Maar toen opeens leek het na deze mededeling, of hij alles wat zo zwaar op zijn gemoed gewerkt had, totaal op zij geschoven had. Hij werd weer spraakzamer en kreeg overal weer interesse voor en dat juist was een goed teken.

"Als dat toch eens mogelijk was, dat wij binnen korte tijd terug zouden kunnen gaan!" zei vader opgewekt.

"Dan komen wij misschien ook meteen te weten hoe het met mijn broer en zijn vrouw in Nijmegen gaat, tenminste als zij nog in leven zijn ."Zo ging vader verder, "want daar heb ik mij al vele zorgen over gemaakt. We hebben immers na dat bombardement op Nijmegen, op dinsdag 22 februari, nooit meer iets van elkaar gehoord en daar tob ik eigenlijk al een hele tijd over, maar nu is er misschien kans dat we er binnenkort het één en ander over te weten komen." zei vader vol hoop.

Wij hoopten dat natuurlijk ook en we hoefden daar alleen de gelegenheid voor af te wachten om dit te kunnen realiseren. Het was in de avond van de zaterdag vlak voor Pinksteren 1945. Die viel toen op zondag en maandag 20 en 21 mei.

Na de broodmaaltijd ging ik die avond een kleine wandeling in Uden maken via de Kerkstraat in de richting van het Raadhuisplein. Nog maar amper enkele honderden meters gewandeld te hebben zag ik plotseling een familielid in mijn richting komen. Hij was per fiets en zag mij blijkbaar ook meteen en stopte vlak voor me. Het was een aangetrouwde neef die uiteindelijk in Leerdam woonde. Zijn naam was Jo Carmiggelt en was met een nicht van mij getrouwd.

Maar in het laatste oorlogsjaar was hij ondergedoken geweest op een boerenbedrijf in het dorpje Venhorst. Hij had namelijk ook een oom en een tante in Nijmegen wonen en dat was de zelfde waar vader het over gehad had, namelijk oom Hendrik en tante Anna. Dus ook zijn oom en tante, van Jo Carmiggelt wel te verstaan natuurlijk.

Toen hij van zijn fiets gestapt was keken wij beiden elkaar verwonderd aan en hij vroeg opeens: "Waar kom jij op dit moment zo rustig vandaan wandelen? Want ik vind het wel heel toevallig dat wij elkaar hier tegenkomen?" hij reikte mij zijn hand. "Deze vraag zou ik evengoed aan jou kunnen stellen want dat is toch wel zeer onverwacht als je elkaar zo opeens tegenkomt." zei ik en drukte hem daarbij hartelijk zijn uitgestoken had. "Ons gezin is al vanaf eind oktober van het vorige jaar hier in Uden geëvacueerd en ik was nu eigenlijk zo'n beetje aan het wandelen met deze mooie avond. Maar waarheen ben jij eigenlijk op weg?" vroeg ik, niet uit nieuwsgierigheid, maar uit belangstelling.

"Ik kom nu rechtstreeks van Venhorst af en ben op weg naar Nijmegen, want ik had namelijk al vernomen dat Nijmegen reeds bevrijd was en daarom wilde ik naar oom Hendrik en tante Anna gaan om te kijken of hen in de oorlog niets is overkomen en zo kwam ik dus hier door Uden heen fietsen op weg daarheen." zei hij.

"Je hebt er al een een flink fietstochtje op zitten, ga je even mee naar mijn ouders en broer, dan kun je gelijk even uit rusten, want van hier is het 30 kilometer naar Nijmegen." vroeg ik.

"Ja, dat is goed, want net wat jij daar zei, dan kan ik meteen een ogenblik uitrusten van de rit die ik al gemaakt heb. Is het ver hier vandaan?" vroeg Jo.

"Nog geen vijf minuten lopen, het is aan deze straat, dus vlakbij, ik hoop wel dat ze nog thuis zijn, want soms gaan ze een eindje wandelen zie je!"

Al gauw kwamen we op ons evacuatie-adres en zagen vader net de bakkerij binnen gaan. Daar huisden wij altijd overdag, omdat het er altijd lekker warm was.

Wij gingen vader achterna en deze keek even vreemd op toen hij omkeek en ons ook de bakkerij in zag komen.

"He Jo Carmiggelt! Waar kom jij zo opeens vandaan? Dat is een verrassing, heb je Sanderien en de kinderen niet bij je?"

Ze gaven elkaar de hand en Jo zei toen:

"Nee hoor, die zitten nog in Leerdam. Want zelf heb ik die ook al lang niet meer gezien, toen was ik immers ondergedoken in een klein plaatsje in de Peel, Venhorst genaamd."

"Ja, dat kan ik me nog wel herinneren. Maar hoe heb je ons hier kunnen vinden, je had ons adres toch niet?; vroeg vader.

"Nee, maar ik kwam nu van Venhorst af en was eigenlijk op weg naar oom Hendrik en tante Anna in Nijmegen om te kijken of zij het nog goed maakten. Ik kwam hier door Uden heen fietsen en zag toen je zoon hier in de straat lopen en was dat dus wel een een bijzondere trefkans".

"Dat is dan wel heel toevallig, want ik had deze week daar nog een gesprek over met de vrouw en de jongens. Nu we bevrijd zijn is er misschien kans om in Nijmegen te komen en had ik aan de jongens willen vragen om daar eens heen te gaan. En nu ben jij ook al op weg daarheen, dat is toch een bijzondere samenloop van omstandigheden, vind je ook niet? Maar nu ik dit weet wil ik aan de jongens vragen of zij er voor voelen om met jou mee naar Nijmegen te gaan naar mijn broer en zijn vrouw, tenminste als jij dat ook goed vindt"? Hoopte vader. En hij ging verder:

"Het is nu te laat geworden, dus lijkt het mij het beste om hiet morgenochtend niet te laat vandaan te gaan en zal ik aan van Mil gaan vragen of Jo hier vannacht kan blijven slapen!"

Aldus was vaders voorstel.

"Ik vind dat een goed idee, als ik dan morgenavond maar weer terug kan zijn op mijn adres in Venhorst." was Jo z'n bedoeling.

"Daar moeten wij dan rekening mee houden." vond Piet.

De volgende dag was het in de ochtend van de Eerste Pinksterdag, toen wij drieën al tamelijk vroeg naar Nijmegen vertrokken om daar een bezoek te brengen aan Oom Hendrik en tante Anna, die aan de Gelderselaan woonden op nummer 86.

Die familie hadden wij dus ook niet meer gezien sinds februari van het vorige jaar, na dat vreselijke bombardement op de middag van de 22ste van dat jaar. Gelukkig was hen toen niets overkomen. Maar in de septemberdagen van dat jaar bereikte het enorme Britse leger vanuit het zuiden deze stad aan de rivier de Waal. Dit Engelse leger trok al gauw de Waalbrug over het Betuwe rivierengebied in, de welbekende Betuwe.

Dit zou de hele herfst en winter frontgebied blijven en werd de toegang voor een ieder, die er niets te maken of uit te voeren had, zonder enige uitleg verboden.

In die periode werd er veel gebombardeerd en was er ook veel granaat-en mitrailleurvuur over en weer, met alle gevolgen van dien. Dus kon daar van alles plaatshebben.

Er konden helaas geen belangrijke berichten uitgewisseld worden en dus kon men ook geen bezoeken afleggen bij familie of bekenden. Daarom had onze neef Jo Carmiggelt de bestane kans waargenomen om die Eerste Pinksterdag een bezoek te gaan brengen aan zijn oom en tante in Nijmegen.

Hij wist toen nog niet dat hij ons ontmoeten zou en had vreemd gekeken dat wij juist in Uden geëvacueerd waren, het dorp dat toevallig passeerde.

Het zou dus ook niet bij hem opgekomen zijn dat wij de volgende ochtend met hem mee zouden gaan naar Nijmegen.

Ongeveer negen uur gingen wij uit Uden weg en namen het fietspad via de bossen van "Slabroek", die noordelijk van Uden liggen. Dit pad liep bijna regelrecht in de richting van de Bossche baan, de verkeersweg tussen Grave en 's Hertogenbosch.

De eigenlijke weg voor ons vanaf Uden naar Grave ging overigens via het dorp Zeeland. Maar deze was toen in een zo'n slechte staat dat hij per fiets zeer moeilijk te berijden zou zijn. Vandaar dus, dat wij dit fietspad namen.

Toen we op de Bossche-baan kwamen merkten we direct dat deze ook al in een zeer slechte staat verkeerde. Alleen het fietspad er naast was nog tamelijk goed berijdbaar. De hoofdbaan zelf was door al het zware geallieerde verkeer erg beschadigd.

Het was een lange oprit naar de brug bij Grave en daardoor waren we wel even moe geworden voor dat we deze brug over waren. Ongeveer half elf waren we bij onze familie. Ze zaten net aan de koffie, dus daarvoor waren we mooi op tijd.

Er werd even koffie bij gezet en al gauw daarna zaten we gezellig bij elkaar. Wat waren we blij dat we elkaar weer in goede gezondheid terug zagen. Er werd natuurlijk meteen naar de gesteldheid van onze ouders geïnformeerd en kwamen er gesprekken over en weer los over de oorlogsperiode.

En zo was het geleidelijk aan al weer etenstijd geworden, al had men niet op onze aanwezigheid gerekend. Dat was echter geen bezwaar, want er kwam eten genoeg op tafel. Tante Anna had even een extra weckpot open gemaakt, waardoor we niet op een boontje hoefden te kijken.

Na deze maaltijd bleven we nog een ogenblik napraten over dagelijkse gebeurtenissen, maar toen vroeg onze oom of wij er iets voor voelden om het geteisterde deel van Nijmegen, in de naaste omgeving van de Waalbrug, te gaan bekijken. Dat wilden we natuurlijk wel want de stad was ons goed bekend.

Het was vreselijk wat we te zien kregen.

De villa's op "De KopseHof" waren voor een groot deel weggeschoten. Alleen nog wat stukken van muren stonden overeind. En langs de taluuds, aan beide zijden van de op- en afrit van en naar de brug was ook heel veel vernield, er waren graven aangelegd van zowel gesneuvelde Duitse als geallieerde soldaten.

Verder voor ons uit in noordelijke richting, lag nog steeds hoog en verheven, de veel omstreden, de machtige Waalbrug. Een verbintenis tussen het noordelijk-en het zuidelijk deel van Nederland, een constructief bouwwerk van staal en beton uit de dertiger jaren van de 20ste Eeuw. Toendertijd de grootste boogoverspanning van Europa.

Vanaf een hoog punt aan het begin van de oprit, zagen de boog van deze brug in de verte de Betuwe liggen, onze Betuwe. Het was wéér voorjaar geweest en wéér zal de Betuwe in bloei hebben gestaan, maar natuurlijk lang niet zo overvloedig als in voorgaande jaren.

Maar in de komende jaren zou deze fruittuin van Nederland zich toch weer herstellen van de grote oorlogswonden en zou ze eens weer haar bloesempracht tonen aan een ieder die deze maar zien wilde en wie zou dat niet.....?

Het Betuwse land is vaak heel mooi

Het pronkt dan met haar bloesemtooi.

Vooral in het vroege jaargetij

In de lente, in de maand van mei.

Dan komt menige stadsbewoner

Jong en oud, groot en klein,

Naar de Betuwe, niets is dan schoner

dan het land tussen Waal en Rijn.

Dit mooie lenterijmpje hoort eigenlijk niet in dit boek vermeld te worden waar oorlogshandelingen beschreven worden. Maar het sloot zo mooi aan aan de beschrijving van de bloesemperiode in het voorjaar, vandaar dus ~~dan~~ deze plaatsing. Wij liepen verder op onze wandeling door de omgeving van de Waalbrug en namen een andere route naar huis terug. onze oom wist in dat stadsdeel ook heel goed de weg. We kwamen langs het park met daarin de Carolingische Kapel. Het park was doorwoeld met tanksporen en vele gebouwen in de nabijheid waren erg vernield door gevechtshandelingen, tussen Amerikaanse parachutisten en de Duitsers. Door deze wandeling konden we heel goed constateren hoe geschon- den deze oude, historische stad uit de strijd gekomen was. Wij werden geconfronteerd met de verschrikkelijkste vernielin- gen. Zwartgeblakerde muren van villa's en andere gebouwen, door rupsbanden der tanks omgeploegde tuinen en platgereden tuinhek- ken waren daar de stille getuigen van. En in de binnenstad waren we nog niet eens geweest. Maar daar werd ik in februari 1944, op de 22ste al mee geconfronteerd met die grote verwoesting na het bombardement van de Amerikaan- se luchtmacht, toen zij, de Amerikanen wel te verstaan, van me- ning waren dat het de stad Emmerich was waar ze doelen moesten gaan bombarderen. Maar al heel gauw waren zij tot de con- clusie gekomen dat het Nijmegen was, Dus een grote vergissing. Maar helaas wel een vergissing die ongeveer 1600 mensenlevens geeist had, zoals men ons later had verteld. Via de "Kopse-Hof" waren wij het Keizer Traianusplein overge- stoken en hadden inmiddels ook kunnen constateren dat er in de volgende straten veel geschoten en ook veel vernield was. Dat waren de Claes Noordduynstraat, de Mr Frankenstraat en het Canisiussingel. Die straten hadden een troesteloze aanblik en dat had evenzo de naaste omgeving van het beroemde historische Valkhof, het Kelfkensbos, en op de terugweg zagen we het zelfde beeld in de Burchtstraat en in de Gerard Noodstraat. Via de Dominicanenstraat gingen we naar het huis van onze oom terug en kruisten daarbij de Berg en Dalseweg, die er ook al vernield en triest uitzag. De oude Keizerstad had dus ook veel en grote wonden opgelopen waarvan er velen niet meer te genezen waren!! Waren zij dat na lange tijd nog wel, hadden ze helaas grote lidtekens achter gelaten, vaak ontsierlijk en slecht hersteld. In veel gevallen was hier sprake van noodherstel.

Of het nadien allemaal definitief hersteld is zijn we na de oorlog niet meer te weten gekomen. Maar daar had men toen ook geen belangstelling meer voor, men had immers veel meer andere zaken te behandelen, die voor ons ook belangrijk waren.

In de omgeving waar onze familie in Nijmegen woonde was niet zo veel oorlogsschade aan woningen en andere gebouwen te ontdekken. Dat lag buiten het aanvalgebied van het Britse leger, dat toen vanuit Mook en Groesbeek verder oprukte naar Nijmegen en omgeving en de veel omstreden Waalbrug.

Onze tante ging direct thee zetten toen oom Hendrik met ons terug kwam van de wandeling door het zwaar getroffen Nijmegen. Daarbij bleven we nog een ogenblik gezellig met elkaar praten, maar tegen vijf uur besloten Jo Carmiggelt, Piet mijn broer en ik weer naar Uden terug te keren. Wij waren tevreden dat onze familie het goed maakte en zij waren ook blij dat zij ons weer terug gezien hadden. Dus konden we gerust aannemen dat het voor beide partijen een geslaagde Eerste Pinksterdag 1945 geweest was. Vooral voor vader, die in een zeer goede stemming verkeerde, toen hij wist dat het met zijn broer en schoonzuster in orde was, wat heel goed te begrijpen was, vooral in die tijd.

Op onze terugrit namen we ongeveer dezelfde wegen als op de heenrit. En toen we het oude stadje Grave al een eind achter ons hadden liggen, werd vanuit het zuiden de lucht steeds donkerder. Er dreigde daar een flinke onweersbui. Wij moesten dus wel proberen om zo gauw mogelijk in Uden te komen, wilden we niet doornat worden. Gelukkig bleek dat mee te vallen, want nadat we het dorp Zeeland al enige tijd gepasseerd waren, hing de bui nog ver genoeg verwijderd om droog thuis te kunnen komen.

Ook daarna duurde het nog wel even voordat de onweersbui losbarstte, maar toen onweerde en regende het een hele tijd in alle hevigheid, zodat de straat voor "onshuis" binnen zeer korte tijd blank kwam te staan en was daardoor geen verkeer meer aanwezig op dat moment. Gelukkig toch maar dat we flink doorgefietst hadden, daar hadden we nu profijt van.

Helaas echter, zo langzaam deze bui genaderd was, zo langzaam verplaatste ze zich ook en dus bleef ze lang hangen boven de omgeving van Uden.

Geen mooi vooruitzicht voor Jo Carmiggelt, die nog diezelfde avond terug wilde gaan naar zijn verblijf-adres in het Peelse dorp Venhorst.

Gelukkig werd hem door de familie van Mil aangeboden daar de broodmaaltijd mee te gebruiken en later daar ook nog koffie mee te drinken, dus deed zich hier de Brabantse gastvrijheid weer gelden en werd het dankbaar aanvaard.

Heel langzaam verwijderde de bui zich in noord-oostelijke richting maar de regen bleef lang aanhouden, zodat Jo zich genoodzaakt zag net zo lang te wachten met terug te keren, tot het droog werd. Toen nam hij vlug afscheid van ons en bedankte de familie van Mil voor het gastvrije onthaal.

Deze eerste Pinksterdag was door ons dus goed benut en zowel Jo als wij waren blij dat we weer contact met elkaar hadden gehad. Inmiddels was het bijna negen uur geworden toen hij bij ons wegging. We hadden de dag dus goed vol gemaakt.

Heel geleidelijk waren wij, ons gezin, in een heel andere stemming geraakt doordat we ons er van bewust waren, dat de oorlog was afgelopen.

Toen dat nog steeds geen feit was en we in die stemming van oorlog verkeerden, droegen we dat besef als een zware last op onze schouders. Daardoor was je gedeprimeerd en zag men de toekomst donker en somber in.

Nu waren we opeens veel opgewekter en spraakzamer dan voordien. we werden immers nog onverwacht geconfronteerd met de bevrijding en was het ook al enige tijd prachtig lenteweer geweest en dit te samen bracht weer opnieuw een gemoedelijker stemming onder de mensen.

Na de onweersbui was het de volgende ochtend toch opnieuw mooi, zonnig weer geworden en later op de dag werd het nog tamelijk warm, men voelden wij er niet veel voor om de hele dag bij huis te blijven, dus zijn we in de namiddag van die 2de pinksterdag een mooie wandeling wezen maken naar de "Slabroekse bossen". die noordelijk van Uden liggen. Daar lagen ook nog gedeelten van opgewaaide zandheuveltjes die helemaal met Douglas-dennen begroeid waren. Het was er dus een mooie omgeving om er een tijdje rond te wandelen, daarom waren er nog meer mensen om van die mooie natuурte genieten.

Op de terugweg kwamen we nog langs dat vennetje(meertje), waar Piet en ik op onze winterwandeling ook langs gekomen waren, met een soort blokhut van Padvinders er vlakbij.

Maar toen had het een heel ander aanzicht toen alles met sneeuw bedekt was. Al met al was het daar toch een prachtig stukje natuur waar men rustig van kon genieten.

Toch waren wij moe geworden, want er was ook veel los zand waar we soms doorheen moesten lopen en was het even een uitkomst dat we een ogenblik uit konden rustten op de stam van een omgevalen boom. Daar knapten we van op, maar opeens kreeg moeder het even te kwaad. Ze begon zacht te huilen, zodat er tranen over haar wangen liepen.

Ik had het wel eens vaker opgemerkt dat moeder soms wel eens stil voor zich uit zat te kijken en op zo'n moment ook niet erg spraakzaam was.

Als ik haar dan vroeg of zij zich ergens zorgen over maakte, gaf zij als antwoord : "Ja, want we hebben nooit geen levensteken meer gekregen van mijn jongere zuster en broer uit Oosterbeek en de rest van de familie daar evenmin. Wat zal er allemaal plaatsgehad hebben daar? Dus maak ik mij daar wel vaak zorgen over en misschien zijn zij er al lang niet meer."

Dan probeerde ik haar moed te geven door op te merken:

"Zo moet je niet denken moeder, zij zullen heus wel op tijd uit Oosterbeek weggegaan zijn toen het daar te gevaarlijk ging worden. Waar ze nu verblijven weten we op dit moment niet, maar misschien zitten zij nu wel in de zenuwen over ons want zij weten even min iets van onze situatie af".

En als ik dit had uitgelegd klaarde haar gezicht weer op en was ze opeens vrolijker en opgewekt, want moeder bleef nooit lang somber gestemd, dat was haar aard niet.

Zo had zij ook gereageerd tijdens die wandeling in de namiddag van de 2de pinksterdag 1945 toen we even uitrustten op een dikke stam van een omgevallen boom en ik moeder opnieuw moed ingesproken had.

"Ik hoop dat het allemaal mee zal vallen en hen gauw terug zal zien nu de bevrijding heeft plaatsgevonden. Het zal nu de langste tijd wel geduurd hebben." was toen haar opmerking.

Wij bleven daarna nog een ogenblik rustig zitten, maar na een klein kwartiertje stapten we op en liepen ongeveer dezelfde weg naar huis terug als we gegaan waren.

Dit waren de beide pinksterdagen van 20 en 21 mei 1945.

Wij hadden gedacht in de komende week iets meer te weten te komen over de terugkeer naar onze woonplaats in de Betuwe, maar we kregen daar geen nader bericht van, die woensdag niet, donderdag en vrijdag evenmin; we werden iets ongeduldig.

Wij hadden blijkbaar gemeend dat zoiets in enkele dagen geregeld zou zijn, dus viel dit ons iets tegen.

Zelf had ik deze week weer meegeholpen met broodbakken, want het controle-werk van het geëvacueerde vee was al reeds enkele weken geëindigd en had ik dus het bakkerswerk weer hervat.

Die zaterdagochtend, van de 26ste mei kwam echter opeens de goede tijding waar we naar verlangd hadden.

Het weer was nog steeds goed en het bericht dat kwam, gelukkig ook, dus wat wilden we nog meer?

In de ochtend van zaterdag 26 mei komt Beijer bij ons aan in Uden en brengt ons goed nieuws betreffende onze terugkeer. Hij zegt dat ik de volgende week met Schrijver naar Driel kan terugkeren. Maar voor een juiste tijdsbepaling moet ik dan zelf naar Schrijver in Someren gaan. Uiteindelijk kan ik dan na 250 dagen weer terugkeren naar ons eigen woonplaats.

Al tamelijk vroeg in de ochtend van de 26ste mei 1945, kwam Beijer opeens bij ons in Uden de bakkerij binnen. Hij was nogal opgewekt maar ging er toch even bij zitten. Hij was ook niet zo jong meer, ik denk om en nabij zestig. Hij groette ons beiden en zei toen : " Ik pak even een stoel want ik kom al helemaal van Someren af fietsen, maar ik breng wel een goed bericht mee." En daarbij keek hij naar mij en ging verder : "Volgende week dinsdag 29 mei vertrekt er vanuit Someren een vrachtauto met geëvacueerde mensen uit de Betuwe en ook enkele gezinnen uit Driel, die naar hun huis terug kunnen keren. Schrijver en ik zijn daar ook bij en als jij hier dan op een afgesproken tijdstip voor het huis aan de weg gaat staan, zodat ze jou goed kunnen zien, kun je van hier meerijden naar Driel. Maar je moet zelf even naar Someren gaan om met Schrijver een afspraak te maken. Spreek echter goed af op welke tijd zij hier ongeveer kunnen zijn, zodat ze je niet voorbij rijden zonder je gezien te hebben. Als je daar in Driel de grootste rommel hebt opgeruimd, voor zover dat mogelijk is, kunnen daarna je ouders naar Driel terug keren en je broer natuurlijk ook, vanzelf. Zo, dit was dan datgene wat ik jullie even zeggen wilde, dan kun je het verder zelf wel regelen. Ik ga nu verderop, want ik heb ook nog het één en ander te regelen op het evacuatie-bureau in Lent en dat is ook nog ruim dertig kilometer fietsen. Dus tot spoedig weerziens zullen we dan maar hopen!" zei Beijer, hij stond toen op en verliet de bakkerij. Mijn ouders, die overdag ook altijd in de bakkerij zaten, hadden het gesprek natuurlijk ook aangehoord en toen Beijer weg was, nam vader opeens het woord: "Dit is nu eigenlijk het eerste goede bericht dat ik hoorde na de bevrijdingsdag en bestaat er een kans dat we binnenkort naar huis terug kunnen keren. Met deze mogelijkheid dan natuurlijk, als er zich onverwacht geen stagnaties zullen voordoen!" zei vader. Moeder en ik waren het met zijn zienswijze volledig eens.

Bij dit korte gesprek tussen mijn beide ouders en ik, werd ik opeens weer optimistisch en zei spontaan tegen m'n ouders :
 "Ik ga vanmiddag direct naar de familie Schrijver in Someren om daar alles goed af te spreken". zei ik
 Inmiddels had Beijer het erf van Van Mil al reeds weer verlaten, want uiteindelijk was hij al van Someren af gekomen, op weg naar het evacuatie-bureau dat in Lent gevestigd was.
 En dat was toch altijd nog wel dertig kilometer fietsen.
 Van Mil had het gesprek ook aangehoord en hij merkte het volgende op: "Als ik het nu goed begrijp, zal ik deze ochtend zelf alleen brood moeten gaan bezorgen, als jij van plan bent om van middag naar Someren te gaan, om daar met je kennissen een afspraak te gaan maken, hoe laat je hier volgende week dinsdagochtend voor het huis aan deze straat klaar moet staan met je bagage die je dan meteen mee kunt nemen met de vrachtauto. Die zou je hier immers afhalen om daarmee mee te kunnen rijden naar Driel.
 Dat zal dan voor mij helaas wel een grote verandering te weeg brengen, na zeven en een halve maand dat je hier geweest bent en mij hebt mee geholpen bij het broodbakken en andere bakkerij-producten. Dus zal het dan ook nog heus wel moeten wennen, als ik er in de toekomst weer helemaal alleen voor komt te staan!"
 Zo vond Van Mil en dit stelde hem uiteindelijk wel enigszins te leur, zoals we duidelijk konden merken.
 Daar maakte vader toen deze opmerking over op:
 "Je moet het eigenlijk zo zien Van Mil, dat het voor jullie en ook voor ons een moeilijke periode geweest is. We hebben ons in deze situatie moeten aanpassen, jullie natuurlijk net zo goed als wij. Wij hebben hier een zeer goed evacuatie-adres bij jullie gevonden en uit dankbaarheid hebben wij ons enigszins productief Willen maken En krijg je nu de gedachte dat je nu opeens door ons in de steek wordt gelaten, want eigenlijk ben je door deze hulp enigszins verwend en gaan denken dat het zo in de toekomst voort zou gaan. Nu bestaat de kans dat binnen enkele dagen plotseling verandering in komt.
 Uiteindelijk moeten jullie daar ons niet lelijk voor aankijken, om dit zo maar even een naam te geven, want deze evacuatie-periode was voor ons echter wel een zeer noodzakelijke gebeurtenis, waar wij heus niet om gevraagd hebben.
 Maar onze woonplaats ligt toch immers in de Betuwe en ons huis stond in ons dorp Driel, daar horen wij dan uiteindelijk toch ook thuis". Zo was vaders overtuiging.
 "Dan zit er voor mij niets anders op, dan de bakkerskar met brood te vullen, dan kunnen we nog net even gaan bezorgen voor je gaat!"
 Zo waagde Van Mil nog beroep op mij te doen.

Van Mil en ik hadden immers al ruim zes maanden samen in de bakkerij gewerkt en enkele keren per week met de bakkerskar brood bezorgd bij zijn klanten. Ik vond het niet sportief hem dit op-eens alleen te laten doen. Dat kwam niet met mijn principe overeen. Dus antwoordde ik: "Ja, dat kan ook wel, dat is nog vroeg genoeg, maar laten wij nu dan meteen gaan bezorgen, dan zijn we ook weer bijtijds terug."

Dat antwoord stond hem wel aan, dat merkte ik direct.

"O, prima. Dan haal ik binnen even de geldtas en gaan we maar, we zijn dan ook weer gauw terug, net wat je zei." zei hij.

Inmiddels pakte ik de bakkerskar beet en duwde deze de poort uit naar de weg, van Mil kwam al gauw achter mij aan.

Na dit korte oponthoud waren we wel wat later dan andere keren maar iets over half twaalf waren we al weer van het bezorgen terug, dus nog vroeg genoeg om mij te gaan verkleden vóór het eten. Daarna ging ik al vrij gauw op weg naar Someren, een rit van ongeveer veertig kilometer.

Ruim een kwartier later had ik Veghel al achter mij liggen en kon ik bijna aan één stuk doorrijden tot de afslag bij sluis 11 naar het dorp Someren. Via het centrum reed ik even later over de Somerense-zandweg naar het evacuatie-adres van de familie Schrijver, die daar geëvacueerd was bij de weduwnaar Frans van Bree, die daar bijna aan het einde van de genoemde weg, aan de rechter zijde, voor die tijd in een nieuwachtig huisje woonde, tegenover de boerderij van de familie Willems.

Na de broodmaaltijd ging Schrijver met mij naar het adres in het centrum van Someren waar Beijer met zijn gezin geëvacueerd was. Daar werd die avond besproken hoe wij het beste mee konden rijden met de vrachtauto die ons allen naar Driel zou brengen. Met diezelfde auto zou ook het gezin Cobussen uit de Baltussenweg, Job Smink en Schrijver, en natuurlijk Beijer ook meerijden maar deze laatste drie dan zonder hun gezin, evenals ikzelf. Beijer ging natuurlijk vanzelf met ons mee, want die moest er in Lent uit om de benodigde verblijfsvergunningen voor ons te halen op het evacuatie-bureau in het St. Jozefgesticht aldaar. Die avond werd het op dat adres van Beijer een complete conferentie, want er moesten natuurlijk duidelijke afspraken gemaakt worden omdat een ieder er voor zorgen moest op tijd aanwezig te zijn op de afgesproken plaats.

Uiteindelijk was men tot het besluit gekomen dat dinsdagochtend a.s. de 29ste mei die betreffende vrachtwagen al bijtijds uit Someren vertrekken zou.

Daarom moest ik zorgen dat ik tegen negen uur klaar zou staan met mijn bagage aan de weg vóór het huis van Van Mil . Zij zouden proberen om ongeveer tegen die tijd in Uden te zijn en kon ik vandaar met de vrachtauto meerijden naar Driel. Dat was dus eenvoudig geregeld, als ik maar op de afgesproken tijd en plaats aanwezig was. Zoniet, reed men door en zou ik daarna moeten proberen op eigen gelegenheid terug te keren.

Die zondag bleef ik over bij de familie Schrijver, dan kon ik de volgende ochtend weer uitgerust de weg naar Uden terug fietsen en zou in de namiddag ruim de tijd hebben om mijn bagage bij elkaar te pakken.

Op de terugweg had ik heerlijk de wind in de rug gehad en was tegen elf uur al in Uden gearriveerd.

Het was echter beide keren een mooie rit geweest helemaal langs de Zuid-Willemsvaart op vanaf Veghel tot bijna Someren, en steeds maar recht-toe, recht-aan, met nu en dan een dorp erlangs. Het was bijna één rechte weg, zonder bochten, dus was ik zo een eind weg. En had die veertig kilometer nog tamelijk gauw afgelegd, zonder één keer gestopt te hebben om even uit te kunnen rusten. Maar ja, ik was nog jong en dat speelde ook een rol. Na het eten pakte ik al mijn bagage in een plunjezak die ik van een soldaat gekregen had. Veel was dat echter niet, want ik was met alleen een koffertje ondergoed en wat toiletgerei van huis gegaan toen we gingen evacueren in september 1944.

De volgende ochtend van dinsdag de 29ste mei stond ik al op de afgesproken tijd voor het huis van Van Mil aan de weg, die vanaf Eindhoven dwars door de dorpen St. Oedenrode, Veghel en Uden liep, in de richting van Grave en Nijmegen.

De vrachtauto die van Someren zou komen moest deze weg volgen om via Nijmegen in Driel te komen.

Er was afgesproken dat ik zo tegen negen uur gereed zou staan. En dat was het nog niet, maar beter tien minuten te vroeg dan vijf te laat. Maar helaas....., het werd tien uur,12 uur; ik liet mijn bagage aan de weg staan en ging eerst eten. Ze wisten, Beijer in elk geval, ons adres, dus moesten ze mij maar even roepen als ze er waren!

Na het eten, ongeveer tegen één uur, niets anders te zien dan het dagelijkse verkeer. Dus maar goed uitkijken, uitkijken en nog eens uitkijken.....!

Toen het alreeds vier uur was geworden keek ik niet meer uit, maar nam mijn bagage op en zette deze in de bakkerij, naast de buitendeur, dan was ze gauw gepakt als men nog kwam. Zelf bleef ik ook binnen want het weer werd er niet beter op; het regende!!

En het was in de namiddag ook kouder geworden. Binnen in de bakkerij was het heerlijk warm en dat voelde op dat moment behaaglijk aan, want buiten had ik het koud gaan vinden. Inmiddels had ik de moed opgegeven en verwachtte ik hen deze avond niet meer in Uden.

"Nu het al zo laat is geworden geloof ik niet meer dat zij nog komen zullen, dus ga ik ook niet meer op hen staan wachten." zei ik vastbesloten. Dat begreep vader en hij stelde voor:

"Dan zal ik nog wel een ogenblik op jouw plaats gaan staan want het zou wel erg zijn als er doorgereden werd. Er is nu een kans om naar Driel te gaan en die moeten we waarnemen, dan komen we in elk geval het één en ander te weten." was zijn mening.

"Nee, dat wil ik niet hebben, het zou toch erg wezen als ik mijn vader, die al zeventig jaar is naar buiten zou laten gaan waar het koud en nat is. Want aangenaam weer is het vandaag helemaal niet en het gaat ook steeds harder regenen." Weerde ik af.

Inmiddels hielp ik van mil weer mee met het bakken van brood. Al was er een mogelijkheid dat ik naar Driel terug zou kunnen keren, ik wilde hem toch nog zoveel mogelijk meehelpen als in mijn vermogen lag. En dit was misschien wel de laatste keer dat ik daar de kans voor kreeg.

Al was het uit waardering, dat wij in oktober van het vorige jaar meteen in zijn gezin opgenomen werden, toen daar voor hen uiteindelijk de kans voor bestaan had.

Terwijl Van Mil en ik bezig waren met het kneden van het brooddeeg, ging opeens de deur van de bakkerij open en kwamen door- nat van de druilerige regen, Schrijver, Beijer en de buurman van Schrijver, Smink genaamd, de bakkerij binnen.

Zij vertelden ons in korte bewoording overigens, dat de auto helaas defect geraakt was en het nog wel enige tijd zou duren voordat het euvel verholpen zou zijn.

"Maar omdat het allemaal goed afgesproken was zagen wij ons toch genoodzaakt al vast per fiets hierheen te gaan om opnieuw met jou een afspraak te maken, want deze terugkeer moet ons inziens toch wel doorgang vinden." zei Beijer en hij vervolgde:

"Als jij er voor kunt zorgen om morgenvroeg tegen 9 uur bij de Waalbrug in Nijmegen te zijn, zullen wij dat ook proberen. En dan hopen wij jou daar ook te ontmoeten.

Wij fietsen nu verder naar Oss en overnachten daar bij familie van Smink. Als wij morgenvroeg bij de brug bij elkaar komen, ga ik de brug over om op het evacuatie-bureau in Lent de vergunningen op te halen die nodig zijn om in de Betuwe te mogen verblijven, maar julli moeten wachten tot ik terug ben uit Lent.

Heb je dit allemaal goed begrepen Ja?

Het is niet onze schuld dat het zo gelopen is, want je moet nu op eigen gelegenheid proberen op de afgesproken tijd in Nijmegen te zijn.

We gaan nu verderop want we zijn al tamelijk nat geworden onderweg hierheen en verlangen er naar onze kleren te kunnen drogen, willen we niet verkouden worden.

Tot morgenvroeg dan, dus tegen 9 uur bij de brug." zei Beijer en toen gingen zij weer bij ons weg en het regende nog steeds. Ik had ze echter niet verteld dat mijn fiets gestolen was. Dat was ruim een week geleden gebeurd toen ik bij de kapper zat. Dus was er voor mij een probleem ontstaan hoe ik in Nijmegen moest komen. Dus informeerde ik even bij de geallieerde soldaten of ik in die richting misschien mee kon rijden met één of ander legervoertuig. Maar zij vertelden mij dat militairen in hun voertuigen geen burger personen mee mochten nemen in hun voertuigen in welke hoedanigheid dan ook.

Zo, dat wist ik dan ook weer, maar op welke manier kon ik dan wél in Nijmegen komen, vroeg ik mezelf af?

Inmiddels was vader naar buurman van Lanen gegaan en kwam even later terug met een geleende fiets, want die mocht ik meenemen naar Driel en hoefde deze ook niet meteen weer terug te brengen, dat zou nadien nog vroeg genoeg zijn; dus was daar geen haast bij. Dat was een meevaller voor mij.

Terwijl vader en ik met dit fietsprobleem bezig waren was Piet net thuisgekomen van de zaak waar hij werkzaam was en had ons gesprek even aangehoord en maakte toen deze opmerking :

"Ik was vast van mening dat jij op dit moment al in Driel zou zijn, maar dat is niet zo, blijkt wel. Wat is daar de oorzaak wel van dat je nog hier bent en wat moet je met die gammele fiets doen waar vader mee aan komt sjouwen?"

"De oorzaak dat ik nog hier ben is deze: de vrachtauto die uit Someren zou komen heeft helaas met pech te kampen gekregen en de reparatie daarvan kon wel een hele tijd in beslag nemen, aldus Beijer, die met Schrijver en zijn buurman Smink hier geweest is. Ze zijn nog maar net naar Oss vertrokken. Ze waren per fiets en zouden daar bij familie van Smink overnachten.

Morgenvroeg gaan ze vandaar op weg naar de Waalbrug in Nijmegen en proberen daar tegen 9 uur te zijn. Ze vroegen mij of ik daar ook tegen die zelfde tijd aanwezig kon zijn. Dan ging Beijer de brug over om in Lent op het evacuatie-bureau onze vergunningen op te halen die nodig zijn om in de Betuwe te mogen verblijven. Dit natuurlijk alleen, als ik ook naar Driel terug wilde gaan. En dat was in dit geval juist de bedoeling van mij geweest.

En wat ik met die gammele fiets moet doen? Die moet ik hebben om daarmee morgen naar Driel te kunnen fietsen, want m'n eigen fiets is vorige week immers gestolen. Dus zodoende is vader naar van Lanen gegaan om een fiets te lenen en dat is deze!" zei ik, terwijl ik de fiets eens goed bekeek.

Dat zag mijn broer blijkbaar ook, dus merkte hij op:

"Noem jij dat nog een fiets? Dat is niets anders dan een buizenconstructie met een paar wielen en je mag nog blij zijn dat er toevallig ook nog een zadel en een stuur aan zitten, anders had je er nog niet eens mee kunnen rijden. Man, is me dat nu een fiets?? Er zit achter niet eens een bagagedrager op, geen jasbeschermers, geen kettingkast, geen lamp en zelfs geen bel.

Moet jij met dit vehikel je bagage naar Driel vervoeren, dat zal een gehaspel worden. Dam mag je wel een stuk touw van een kilometer lengte hebben om er alles op-en aan te kunnen binden, dat is toch niet te doen.

Ik weet wel een betere manier om jou in Driel te krijgen. Ik zal zelf ook wel mee gaan, want anders komt er van het hele geval niets terecht. Dat heb ik al lang begrepen. Dat getob met zo'n afgetakeld vehikel is helemaal niets waard.

In plaats daarvan had je nog beter met de kruiwagen kunnen gaan, daar had je tenminste nog het één en ander op kunnen laden, of niet soms?" zo meende mijn broer.

"Hoe kun jij mee naar Driel gaan, jij werkt toch immers bij Terhorst, daar kun je toch zo maar niet een dag wegblijven?"

"Laat dat maar aan mij over, ik ga er meteen even heen om dat te overleggen want de tijd is nog maar beperkt als wij morgenochtend al om 9 uur bij de Waalbrug in Nijmegen moeten zijn." zei Piet en bij die woorden verliet hij de bakkerij om naar zijn werkgever te gaan. Na ruim een kwartier kwam hij al weer terug. Met een opgewekt gezicht vertelde hij dat zijn baas gezegd had: "Voor zo'n bijzondere onderneming mag je gerust enkele dagen wegblijven, dat is wel belangrijk in jullie situatie. Zoiets moet toch altijd kunnen want Gerrit de andere monteur is er ook nog. En mocht het nodig wezen kan ik zelf ook nog wel even bijspringen."

"Daar had hij ook wel begrip voor en was het zo geregeld. Nu ik niet op een dag hoeft te kijken kan ik dus ook nog een paar dagen bij jou blijven."vond Piet.

Zelf vond ik dit ook gezelliger dan dat ik daar heel alleen zou zijn. Er zou wel veel gepionierd moeten worden en we zouden ons ook op velelei manieren moeten behelpen met alleen datgene, wat ons ter beschikking stond. Daar zouden we ook wel terdege rekening mee moeten houden.

"We zullen nu eerst de fietsen in orde maken zodat we morgen vroeg meteen weg kunnen rijden." Stelde Piet voor.

Hij haalde de bagagedrager van zijn fiets en bevestigde die voorop aan het stuur van de geleende fiets.

De inhoud van de plunjezak werd daarna even in tweeën deeld. De ene helft deden we er weer in, de andere helft werd in een dekzeiltje gerold dat de Engelse soldaten hadden achtergelaten toen zij naar een andere bestemming gingen.

Mijn eigengemaakte houten koffertje werd onder op de bagagedrager van mijn fiets bevestigd en daar de plunjezak weer bovenop. Piet bond het dekzeiltje met inhoud en nog het één en ander op zijn bagagedrager achter op zijn fiets en zo stonden onze vervoermiddelen na een klein half uur werk kant en klaar gereed voor de afreis naar "ons beloofde land" De Betuwe.

Er werd afgesproken dat we ongeveer 6 uur zouden vertrekken de volgende morgen, dan hadden we toch wel ruimschoots de tijd om bij de Waalbrug te komen.

Toen dit allemaal geregeld was, begon het bij mij eigenlijk pas goed door te dringen dat we vrij waren en niet meer bang behoefden te zijn voor één of andere oorzaak opgepakt te zullen worden en juist dát gaf een veilig idee!

Eigenlijk had ik nooit uitbundig mee kunnen genieten tijdens de bevrijdingsfeesten, want toen mij door een Engelse militair in de bioscoop van Uden verteld werd dat de oorlog was afgelopen, ging er bij mij een koude rilling over mijn lichaam. Even, heel even maar was ik blij, ja heel blij dat het opeens vrede was geworden. Maar al gauw werd ik somber gestemd, kwam er een koelte over me heen, toen ik besepte welk een enorm groot aantal mensen deze bevrijding helaas niet meer beleven konden.

Werd daar dan door niemand meer aan gedacht??

Was men toen dan zó egoïstisch dat zij vegeten werden en dat men alleen maar aan het belangrijkste van hen zelf dacht?

Of was het zo gegaan, dat men door al de opgekropte spanningen een moment alle ontstane ellende opzij geschoven had en de veiligheidsklep had geopend om in een kort moment de te hoog opgelopen spanning van de ketel te laten ontsnappen?

Ook dat is en was natuurlijk mogelijk.

Zelf dacht ik op dat moment aan al die mensen die door oorlogsomstandigheden om het leven gekomen waren en aan de gesneuvelde soldaten die we tijdens onze evacuatietocht overal langs onze route, langs en in wegbermen en in de velden begraven hadden zien liggen en aan hen dacht ik op datzelfde moment, die in de concentratiekampen om het leven waren gekomen, op een onmenselijke manier en ook aan hen die daarin nóg leefden.

Maar men kan natuurlijk onmogelijk alle narigheid van de wereld op je schouders torsen en daarmee je hele toekomstige leven mee rond blijven lopen. Dus moet men op een gegeven moment toch die zware last kwijt om je verdere leven weer leefbaar tegemoet te kunnen zien.

In gedachten hebben wij symbolisch in Uden, in Noord-Brabant een mijlpaal geslagen. Daarna zou ons levensritme veranderen.

Toen hebben mijn broer Piet en ik tegen de avond van dinsdag 29 mei 1945 alle bagage op onze fietsen gepakt en ons verder reisklaar gemaakt voor de volgende dag, de terugtocht te aan vaarden naar onze geboortegrond in Driel in de Over-Betuwe. Daar hoopten wij geheel opnieuw te beginnen met een levensstijl op te gaan bouwen. En dat werd een heel ander leven voor ons, dan wij voor die geslagen mijlpaal gehad hadden. Voor dat Piet en ik gingen slapen namen we afscheid van de familie Van Mil, omdat we de volgende ochtend tegen zes uur uit Uden wilden vertrekken.

We bedankten hen hartelijk voor het onderdak dat zij hadden verschaft en al het goede dat wij in deze evacuatietijd genoten hadden. Zij wensten ons het allerbeste in de toekomstige jaren en vooral veel gezondheid.

Zoals was afgesproken vertrokken Piet en ik de volgende ochtend tegen zes uur bij Van Mil vandaan om na 250 dagen weer terug te keren naar onze woonplaats in Driel.

Vrijdag de 22ste september 1944 waren wij, onze ouders, Piet en ik, daar gevlucht voor geweer-, mitrailleur- en granaatvuur en vandaag was het de 30ste mei 1945.

Piet reed op z'n eigen fiets, ik op de geleende.

Beiden verkeerden we in een opgewekte en optimistische stemming. Voor ons was alle ellende dat met oorlog te maken had, voorbij meenden wij. Er brak nu een nieuw tijdperk voor ons aan, een ander leven, want we waren nu immers bevrijd.

We hoefden nu dus niet meer teluisteren naar eventuele naderende granaten, die ergens heel dichtbij, met veel geweld uit elkaar konden barsten.

We hoefden niet op onze qui-vive te wezen, dat we niet onverwacht met Duitse soldaten geconfronteerd werden, dus was het niet zo vreemd dat we ons op dat moment vrij en blij voelden.

Ook het weer was mooi, de temperatuur voelde aangenaam aan al was het nog vroeg in de ochtend.

Er was nog maar heel weinig verkeer op de wegen. Dát hadden wij te voren heel anders gekend.

We verlieten het erf van Van Mil via de poort en stonden toen op de Kapelstraat, de straat waar zoveel militair verkeer overheen gereden had van de geallieerde legers.

Ik keek nog een moment naar links en zag de voordeur van het woonhuis met het stukje smalle trottoir er voor. Door diezelfde voordeur had men ons binnen gelaten op dinsdagavond de 31ste oktober 1944, bijna zeven maanden geleden.

Het was toen gaan regenen en al tamelijk kil weer geworden. We gingen op dat moment nog een onzekere toekomst tegemoet en moesten maar afwachten of we ooit nog levend uit die oorlog zouden komen.

Maar nu wisten we meer, we waren inmiddels bevrijd, gelukkig alle vier nog goed gezond en mijn broer en ik stonden op dat ogenblik gereed om naar onze geboorteplaats terug te keren. Het was al mooi, zonnig weer en nu aanvaarden we de weg terug. Zelf was ik 24 jaren oud, mijn broer 28, dus nog tamelijk jong. Toch hadden we al een belangrijke levensperiode achter ons liggen en daarom juist hadden we ook een mijlpaal geslagen, natuurlijk in ons geheugen, wel te verstaan.

"Hé, wat sta je daar te filosoferen, doe dat maar als je zo in Driel terug bent gekomen! We moeten nu vertrekken, het is nog fijn weer om te fietsen en we zijn nog mooi vroeg, dus laten we nu gaan. Het is een hele tocht van wel ruim vijfenveertig kilometer, dus hebben we een hele reis voor onze boeg." zei Piet, die mij met deze woorden uit m'n gepeins haalde.

"O ja, dat is waar ook, neem me niet kwalijk, ik stond even na te denken over de avond van 31 oktober toen we hier aankwamen."

"We gaan hier nu weg, dat is juist het tegenovergestelde en denk er dus maar eens over na, hoe wij het beste en het richtste naar Nijmegen kunnen fietsen, dat is nú belangrijk."vond Piet.

"Gelukkig verkeren wij nu in een heel andere en veiliger hoedanigheid dan toen." wilde ik eerst nog zeggen en ging toen verder:

"We kunnen beter het fietspad nemen door de bossen van de "Sla broek" dan via de Zeelandseweg, want die is met de fiets bijna niet te berijden. Er zitten heel veel kuilen en gaten in, dus heel moeilijk begaanbaar met onze bagage er op. —

Via het fietspad is niet zo richt, maar veel beter om te fietsen. Vorige week kwam ik op de Zeelandseweg terecht voor een boodschap en zag in welke staat deze verkeerde, dus zodoende!" zei ik, omdat hij dit wel weten moest.

"Laten wij dan het fietspad maar nemen, dat gaat ook tamelijk rechttoe-rechtaan in de richting van de Bossebaan."vond Piet. We stapten op de fiets en reden in de genoemde richting.

Dus namen we, zoals met Jo Carmiggelt op de eerste pinksterdag, ook weer dat fietspad via "De Slabroek", dwars door de bossen, dat uiteindelijk uitkwam op de hoofdweg tussen Grave en 's Hertogenbosch, "De Bossebaan" genaamd.

Langzaam verlieten wij ons evacuatie-adres, waar wij een groot deel van de herfst van 1944, de winter en ook het grootste deel van de lente van 1945 hadden doorgebracht.

We keken links en rechts van ons en zagen veel bekende woonhuizen, winkels en andere gebouwen, die wij passeerden. Rechts van ons lag het begin van de Zeelandseweg en daar weer rechts lag het kerkhof waar vele Engelse militairen begraven lagen. Dat was in de loop van onze evacuatietijd allemaal bekend terrein voor ons geworden. links van onze straat was de Snack-bar van Piet Klots.

Wij fietsten echter rechtdoor en volgden onze weg in noordelijke richting en kwamen even later bij de splitsing, waar je rechtdoor in Nistelrode kon komen. Vooraan die weg lag links een buurtschap "De Bitswijk" genaamd.

Daar tegenover begon het al reeds genoemde fietspad waar we onze weg op vervolgden.

We hadden Uden toen achter ons liggen en reden even later door het bosrijke natuurgebied "De Slabroek" met lage, meestal met vliegdenennen begroeide heuveltjes.

Dit was het zelfde pad dat we een keer op een winterse dag gevolgd waren toen er een laag sneeuw lag, want al tamelijk gauw kwamen we langs het kleine vennetje met een soort blokhut voor Padvindders o.i.d., rechts van ons.

Dat was in een namiddag, toen we ook nog even onze richting kwijt geraakt waren; het begon toen al donker te worden. Gelukkig kwamen we toen opeens op de bekende weg tegenover dat vennetje. Wat een verschil met temperatuur, het was koud en de bomen waren bedekt met een dikke laag sneeuw.

Op het moment dat wij daar fietsten voelde de temperatuur al aangenaam aan, dus was het weer sinds gisteravond snel veranderd. We werden op dat moment vanaf de rechterzijde al heerlijk door de vroege ochtendzon beschenen. Het belooft opnieuw een zomerse dag te worden.

't Was heerlijk rustig om ons heen, links en rechts lagen er donkere sparrebossen met daartussen soms een akker rogge of een weiland. Hier en daar passeerden we soms ook wel een klein heideveldje, dus reden we door een afwisselend landschap.

Zo nu en dan huppelde een konijntje voor ons uit, het wit-grijze staartje op en neer wippend, een veilig heenkomen zoekend tussen de struikheide.

De vogels waren blijkbaar ook al wakker geworden door de vroege ochtendzon. Een merel floot er lustig op los om daarmee zijn territorium aan te duiden. Ook hoorden we op enige afstand de volle, donkere roep van de koekoek, dat klonk prachtig tussen bossen. Dat hoorde er als het ware bij in de meimaand.

Op een enkele plaats zat al een boer te melken en een paar honderd meter verderop was enig gerinkel van emmers en melkbussen. Dus ontloek hier en daar al de boeren bedrijvigheid in de omgeving, dat in zo'n streek eigenlijk normaal genoemd kon worden. Een eindje verderop werd het landschap om ons heen wat ruimer, daar waren de bossen iets terug geweken; het werd dus opener om ons heen. De bossen lagen niet meer zo dicht langs het fietspad, dat zich daar even links en verderop weer iets rechts door het landschap slingerde, noordwaarts naar de grote verkeersweg in die jaren en de Bossebaan genoemd werd.

We waren even afgestapt om te controleren of onze bagage nog stevig op de fiets zat.

Wat een rust om ons heen, alleen de vogels lieten zich horen, verder was er geen ander geluid waar te nemen.

Opeens zag Piet een eindje voor ons uit een mooie bruine reebok langs de bosrand staan die als een standbeeld zo stil staand in onze richting keek, het hoofd fier omhoog gewend.

Blijkbaar had hij ons inmiddels al opgemerkt.

Wij verroerden ons niet maar keken natuurlijk wel in zijn richting. Plotseling verdween hij tussen een jonge aanplant van sparren iets terzijde van ons fietspad.

We reden verder, want de rit was lang, dus geen lang oponthoud. Opeens renden enkele konijntjes in een wilde vaart dwars over het fietspad tussen hoge braambessestruiken die daar langs een ondiep slootje groeiden. Bijna gelijktijdig gleed een schaduw over een strook gras naast het fietspad en het pad zelf waarop we ons bevonden.

Dus keek ik omhoog in het luchtruim boven ons en waarachtig, daar hoog boven ons zweefde een grote roofvogel op enorme brede vleugels. In grote cirkels bewoog hij zich door de grote ruimte boven het vlakker wordende gebied waar wij reden.

We konden zijn kop zeer goed naar links en rechts zien bewegen op zoek naar een prooi beneden hem, in dit geval, de konijntjes. Deze grote roofvogel kenden wij heel goed met zijn donkerbruine romp en afgeronde vleugels.

Helaas jammer voor deze buizerd, want dat was de naam van deze roofvogel, maar gelukkig voor de konijntjes, hadden deze zich nog net bijtijds in veiligheid weten te brengen.

Naar het scheen hadden we toch nog wel flink doorgereden want we naderden zo langzamerhand de Bossebaan.

Dat konden we al gauw constateren door het verkeer dat zich er op voortbewoog. Dat verkeer bestond voornamelijk uit geallieerde legervoertuigen en dat had veelal uit te staan met het demobiliseren. Maar niet alleen daaruit, er reden ook legervracht auto's met geëvacueerden die weer naar hun geboortegrond konden terugkeren en dat waren er toch al tamelijk veel. Zij kwamen immers uit alle windstreken.

Toen we op de Bossebaan gearriveerd waren, konden we heel goed constateren dat deze grote weg eveneens veel schade had opgelopen door al het zware militaire verkeer dat er gebruik van gemaakt had na de luchtlandingen van zondag de 17de september van het vorige jaar.

Het rijbaan-gedeelte was zeer slecht begaanbaar, doch het fietspad ernaast was over het geheel genomen, nog goed met een fiets te berijden en konden zodoende dus goed opschieten.

Langs onze route kwamen we veel bomen tegen waaraan de stammen borden bevestigd waren met het opschrift : DEMOB. DEPOT. CANVAS! Dat was natuurlijk bedoeld om de demobiliserende legervoertuigen te verwijzen naar hun Demobilisatie-depot.

Gelukkig was het fietspad goed berijdbaar, zodat we probeerden flink door te rijden, want we wilden toch wel graag op de afgesproken tijd bij de Waalbrug in Nijmegen arriveren.

Dus waren we blij dat we al flink opgeschoten waren, want het fietsen met massive banden viel op het laatst toch wel tegen. Vooral toen we bij Grave de brug over de Maas moesten passeren. Dat was een lange, steeds maar klimmende oprit en we moesten er enige tijd flink uitrustten, toen we deze brug gepasseerd waren. gelukkig waren we naar onze schatting al wel over de helft

Dat was voor ons natuurlijk wel een prettige gewaarwording. Langs de taluds van de lange oprit naar de brug hadden we heel wat graven zien liggen van gesneuvelde militairen, voor het merendeel geallieerden.

Zij waren blijkbaar gesneuveld tijdens de verovering van de brug en haar omgeving. Er waren ook nog veel granaattrechters te zien in de weilanden naast de brug en ook nog gedeeltelijk onder de op-en afritten van en naar de brug. Er zijn dus nog wel veel granaten op deze ook belangrijke brug afgevuurd door de Duitsers voor dat ze door de geallieerden veroverd werd. Terwijl we uit stonden te rustten keek ik nog even achterom vanwaar we gekomen waren en dacht nog een moment terug aan onze evacuatiетijd die wij in Uden doorgebracht hadden en zei : "Adieu Brabant, we hebben je verlaten."